

Проф. др Владан Гавриловић, председник Управног одбора Архива Војводине

Драге колеге, пријатељи, архивисти, данас славимо Међународни дан архива који је уједно и Дан Архива Војводине, установе са дугом традицијом и реномеом у трајању од 97 година. Сваке године, Архив Војводине својим тематским изложбама и публикацијама даје немерљив допринос култури и науци АПВ, односно Републике Србије. Данас смо у могућности да будемо сведоци презентовања архивске грађе као једног од најрелевантнијих извора у научно-истраживаком раду. Изложба „Печати из фондова Архива Војводине. Градови, трговишта и села на територији Бачке у XIX веку”, аутора, архивског саветника Данијеле Бранковић и њених сарадника, колегиница, Весне Башић, архивског саветника, и Татјане Цавнић, вишег архивисте, која је радила на визуелизацији изложбе и каталога, отвара једно ново поглавље историјских и архивистичких истраживања ових простора.

Вредност печата је немерљива за историјски документ. Наука која се бави проучавањем печата кроз историју, њиховим настанком, обликом, начином употребе, назива се сфрагистика, или сигилографија и она представља једну од помоћних историјских дисциплина. С обзиром на различитости печата, њихову важност она је уско повезана са другим помоћним историјским наукама, пре свих са дипломатиком, која сагледава печат као завршни чин неког правног документа, чиме се том документу (повељи, картулару, уговору) исказује веродостојност, истинитост и аутентичност. Такође, с обзиром на то да су се на печатима налазили различити ликовни прикази: људског лика, животиња, митолошких животиња и бића, као и различити прикази биљног света, сфрагистика је тесно повезана и са хералдиком, науком о грбовима, која додатно објашњава и тумачи наведене ликовне приказе.

Употреба печата као симбола утиснутог у восак је позната веома дуго у историји и основна његова намена још у старом веку, била је да се њиме затвори (печатира) неко писмо, да би временом печат оверавао сва важна документа писана на меким материјалима, папирусу, пергаменту, касније хартији, односно папиру. Колика је била његова важност сведочи и податак да су се многе повеље као важнија документа у средњем веку називала

само sigillum, односно печат. Такође, кроз историју, разликујемо и две основне форме печата: утиснути (SIGILLUM IMPRESSUM) и висећи (SIGILLUM PENDENS) печат.

Имајући у виду овако дуго историјско трајање и различиту употребу печата, њихову важност везану за аутентичност историјског документа, архивски саветник Данијела Бранковић, се, не без разлога, одлучила да нам презентује кроз ову изложбу богатство печата сачуваних у Архиву Војводине, а с обзиром на њихову бројност на изложби су истакнути само печати на територији Бачке у XIX веку. И на тој, за историју Угарске, односно Хабзбуршке монархије, малој територији Бачке, су постојале различитости, од система слободних краљевских градова (Новог Сада, Сомбора, Суботице), преко трговишта, мањих села и бивших граничарских, шајкашких општина. Свака од њих је имала свој печат са израженим личним карактеристикама. Издвојени су печати на латинском, који преовладава до 1848. године, немачком, српском и мађарском, понајвише у употреби у другој половини XIX века.

Зато печате треба схватити, разумети и анализирати кроз државни, а од средине XIX века и национални идентитет једне заједнице у којима се прелама како културно-историјски, тако и њихов естетски значај. Сагледавајући све наведене карактеристике печата и његову важност кроз различите историјске епохе, Данијела Бранковић је осим изложбе приредила и пратећи каталог који представља прави водич кроз историјат сфрагистике, као и њене употребне вредности на територији Бачке, на којој су се преламале све оне разнородности настале на територији Јужне Угарске, које су тананим нитима биле везане у вековном постојању једне заједничке, велике и важне државе Хабзбуршке монархије, односно Аутсро-Угарске, све до њеног коначног распада 1918. године.

Директору Архива Војводине др Небојши Кузмановићу и свим запосленима овом приликом честитамо Дан Архива и овај изложбени подухват.